

ՊԵՏՐՈՍ ՊԱՐԳԵՒ

ՄՇՈՒՇՈՏ _____
_____ **ԿԱՏԱՐՆԵՐ**

(ԳԵՐԹՈՒԱԾՆԵՐ)

1944
Հայկա

Տպարան «ՏԻԳՐԵՍ»

ՎԱՐՎԱՐՔԵՍ ԳՐԱԳՈՐԵԱՆ

ՊԱՎԱՊ ԷԼ ԳԱՍԱՊ • ՉԱԼԵՊ

493

ՊԵՏՐՈՍ ՊԱՐԳԵՒ

ՄՇՈՒՇՈՏ ԿԱՏԱՐՆԵՐ

(ԲԵՐԹՈՒԱԾՆԵՐ)

713
20/10

ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ
ԳՐԻԳՈՐ Գ. ՕՂԱՐԵԱՆԻ
ԱՅՆԹԱՂ - ՀԱՂԱՂ - ՊԵՏՐՈՒՐ
ԴԱՍ 5 ԹԻՒ 61

1944
Հալեպ

ՀՈՒՆՁՔԷՆ ԱՌԱՋ

Այլ արժանի՞ք են հունձքի ցանած սերմերը Աստուած .
Դեռ տարակոյս մը տարտամ, թէ կրնայի՞ հասցընել
Հաւն՝ աւելին ասոնցմէ , գեղեցիկներ փնտռուած ,
Ու այս ամէնը իմս՞ են . . . :

Կը մտածեմ օրերուն , երբ հրաշքով մը անտես ,
Արեւին դէմ կը քալէր կանանչ հասակն հունտերուն .
Գիշերներուն՝ երբ տեղաց Նոր մանանան աստղերուն ,
Ու լուսընկան՝ լացող խիղճ . . . :

Անոնց համար, բայց որքա՛ն, ես՝ գիշերներն անպատան ,
Ու անաղօթք թաղեցի . անոնց համար , Աստուած իմ ,
Եղաւ ճամբաս անարեւ, տառապանքներ, չատ այնքա՛ն ,
Սրտիս ժըպիտ չըմնաց . . . :

Ու հակառակ ուռճացող հասակներուն դէմ անոնց ,
Կը դեղնէր ծառը կեանքիս . անոնց համար ալ նորէն
Կաթիլ մը գուլթ իսկ չունիմ ուրիշներուն , չը մնաց
Ես իմ վրաս գթալու . . . :

Բայց շատ էր նոյնիսկ ինծի վստահումը շընորհիդ .
Ահա' , ահա' , արտին մէջ սիրտըս այնպէ՛ս է ուրախ
Վաղուան հունձքին ի խնդիր , որ ժըպիաներ պիտի լայ
Կայծոռիկները ինչպէս . . . :

Բայց տարակոյս մը աճող, կ'ըլլան քայլերս տատամսոտ,
Խուրձ մը՝ խաչքուռ՝ բերելու Աստուա՛ծ, ցանած սերմերէդ .
Ի՞նչ է որքա՛ն , հունձքը այս , գուցէ ոչինչ ու կորուստ ,
Իբրեւ մեռած ժամանակ :

ԱԻԻՇԸ ՔՈՒԿԴ Է...

Քայլերս կարծես ծերացած՝ կարծես քայլերս հիւանդ են.
Բայց ճամբան իմն է, կ'երթամ գրիչն ինծի ըրած ցուպ.
Աչքերս լացով շափիւղայ, իբրեւ աղօթք մը ընդհուպ,
Իմ անցեալիս, դարձած մայր, ըստինքն իրենց կը պարպեն:

Անցեալը միշտ անուշ է, անո՛վ հարուստ է հոգիդ,
Ըլլայ լեցուն արեւով, գիշերներով տենդահար.
Անցեալը շահն է հոգւոյդ, գուցէ բարի, գուցէ չար,
Միմիայն դո՛ւն գիտես լաւ հաշուեյարդարը կեանքիդ...:

Շուրջըս ամէն բան ահա մըտերիմ է ալ ինծի.
Երբոր կ'երթամ ես այսպէս կ'ընեմ ամէն ինչ բարի,
Քանի գիտեմ որ կեանքէն պիտի մընայ ափ մը հող:

Կ'արժէ ուրեմն ալ հիմա որ ես կենամ անցեալի
Դադադին շուրջ անպաճոյճ ու լեցընեմ նոր գինի
Բաժակին մէջ հոգիի...: Հիւթը քուկդ է բայց, Աստուած,

Աւիշը քուկդ է գիտե՛մ, քու այգիէդ զայն առի...:

ԺՊԻՏ ԵՒ ԱՐՑՈՒՆՔ

Ուշ գիշերին կաղանդի՝ կ'անձրեւէ ձիւն ու հրադ...
Աւելի խոր, քիչ մըն ալ, սիրտ իմ ինչպէ՛ս կ'ուզեմ լաս.
Ոսկի մուրճին տակ մտքի, դուն քու ձեռքովդ ալ ծեծուած,
Տղու մը պէս, այս գիշեր, սիրտ իմ ժպտի՛ս, կ'ուզեմ լա՛ս...

Պիտի հիմա դադադուի յոգնած մարմինը տարուան.
Բայց կը լըսե՞ս, հեռուէն լացը եկւոր սա մանկան,
Զաւակն է ան մեռնողին, վերջին շունչէն իր ծընած.
Ահա ինչո՞ւ, սի՛րտ, կ'ուզեմ քիչ մը ժպտիս, նաեւ լաս.

— Աստղերն այսպէս են արդէն, — զիտես որո՞ւ համար բայց,
Տե՛ս, արեւին հետ անձրեւ ծիածանէն մոմերու,
Դադադին վրայ սա ճամբորդ այսպէս ժպտէ դուն ալ լաց...

Սիւքէն մետաքս երազին, զիտեմ այլեւս կը դողաս.
Բայց տես հաշիւն մեկնողին, յետոյ նորին առջեւ բաց,
Սի՛րտ, հարուածէ՛ որ ան ալ, ու սպաննէ քեզ յանկարծ,

Կամ ո՞վ զիտէ կը զթայ... հիմա ժպտէ, քիչ մը լաց...

ԵՍ ՈՒԽՏԵՑԻ

Ես ուխտեցի պրկըւած բըռունցքներու ընդմէջէն ,
Առաջնորդել ապահով կեանքի արեւն հորիզոն ,
Չըհանգիպիլ ամպերու... : Բայց դէմն կապուող հանգոյցին
Անհրապոյր օրերու , որոշեցի փոսը՝ դին ,

Տայի որուն փոխարժէք , օրերուս ծանրը չղթան :
Ես ուխտեցի բըռնկել հորիզոններ գեղեցիկ .
Քիչ մը ըստուեր , քիչ մ'արեւ , կայարանէ կայարան ,
Ընէր հրկինքը ինծի , ըստուերն ըլլար բացուած գիրկ... :

Ես ուխտեցի հաւատքով հաճոյքներու համար ալ
Հանել ոսկի ծովերէն . միայն , աւազ , փոխարէն ,
Գըտայ ափիս մէջ յաճախ , ու կարծեցի որ մէկէն

Մեռան երազ ու աշխարհ , երբ տակաւին քոյրօրէն ,
Կեանքը ինծի՝ ես , իրեն պիտի տայինք սէրը մեր :
Ես ուխտեցի ու շատեր... Կեանքը փչրող ու խենթ էր... :

ԿԵԱ՛ՆՔ, ՔԻՉ ՄԸ ՇՈՒՔ...

Մօրս աչքերուն դէմքըդ կար՝ վերաւոր չար ժպիտով .
Չըզողացի, չըվախցայ, ինկայ ճամբուդ ուր չափուած՝
Ստուերները միշտ քիչ են, և ճամբորդներն են գինով .
Կեա՛նք, ես խնջոյք չեմ ուղեր, ափ մը ստուեր զըլացուած :

Ինչ որ ունիս, արուեցաւ, քո՛ւկդ է միայն անիկա .
Կեա՛նք, անարդար նըժարիդ կը չիռքներովն եմ չափուած .
Հացն ու գանգատն անօգուտ .— սիրտը հաց է, մանանայ՝
Մեր տըրոփող աչքերուն ? . . սիրտն՝ ազադակ բանտըւած :

Բայց կը պոռթկա՛յ սիրտըս, կեա՛նք, իբրեւ անէծք, կը պոռթկայ .
Մեղմէ՛ զարկերը մուրճիդ կամ ըսպաննէ անխընայ .
Ի՞նչ տըւիր, ի՞նչ, ցաւէ զատ որ տակաւին սիրեմ քեզ :

Չեմ հաւատար նոյնիսկ ես, օ՛, այնքան շուտ եմ յոգներ .
Սիրտըս ծարաւ ու ծեր է, կը մուրայ ափ մը ըստուեր .
Կեա՛նք, ալ ըրէ քիչ մը շուք, գէթ ձեռքերով բարբարոս . . . :

ԱՌԱՆՁՆՈՒԹԻՒՆՆ ԱՊՐԻԼ Է

Առանձնութիւն, տե՛ս, կու գամ, առ թեւերուդ սա տըղան.
Կեանքէն ծարաւն ալ անցած, իր արիւնի ազերէն.
Արեւն յոգնած ալեւոր նստած լերան գագաթին,
Երբ խաւարը կը քաշէ ինչպէս խոշոր մէկ ուռկան:

Տա՛ր, զինք գրկիդ անհունին ու թեւերուդ զօրաւոր.
Ասամներուդ խայթումին, ան, մըտերիմ է արդէն.
Ձի չըփոթեր խեղճն ուղին, անդարկ մուրճովը մտքին
Գիտէ փորել ալ երկար, հանքերդ ոսկի ու կապար:

Ու արձագանդ մը որպէս, աստղերու տակ, դեռ վէրք տաք,
Գանկին անվերջ ձայներուն, լռութիւնդ կեանք է արդէն.
Ես, անյատակ ջուրերէդ կրնամ հանել աղամանդ...:

Սէրը դաշտիդ մէջ փխրուն, յաճախ ծաղիկ կը բանայ.
Գոյութենէդ ծընայ ես... լըքած մարդիկն ալ հիմա,
Կու գամ ուրախ ու տխուր, ծըւարիլ մէջը գրկիդ:

Առանձնութիւնն ապրիլ է մարդերուն հետ ալ արդէն...:

ԱՂՈՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆ ԱՆՈՒՆԻԳ...

Աղուորութիւնն անունիդ միմիայն իմըս ըլլար .
Մընար ան սէր մը գաղտնի , դարձած աւիշն օրերուս .
Օր մ'աչքերէս , զայն չըշուկ , սակայն ի՞նչ փոյթ , թէ ճանչցար ,
Զըհասկցար բայց երբեք . . . :

Աղուորութիւնն . . . չունենար անկէ ուրիշ մը բնաւ ,
Իբրեւ մասունք , խունկի պէս , ան բարձրանար սրաէս վեր .
Գուրգուրանքով մը երկչոտ , լեզուս սորվէր ըսել լաւ
Միակ աղուորն անունիդ . . . :

Տե՛ս , հակառակ որ կ'աճի արեւին պէս առտըւայ ,
Աղուորութիւնն անունիդ , ես կը խորհիմ ըսկիզբին ,
Եւ երկունքին անցեալի . ու կը խորհիմ , չըգիտցայ ,
Պիտի աշխարհս ըլլայիր . . . :

Իր ծընունդի հըրաշքին յաճախ ալիք էր անցորդ .
Հիմա իր հետ կը տանի մինչեւ բացեր գեղեցիկ ,
Ու կը կանչէ դեռ երթալ , հո՛ն , հեռունե՛ր անձանօթ .
Կեանքի չըքեղ տունեւրուն . . . :

Խաչին վըրայ աչքերուս կ'ապրի Յիսուս^հ իբրեւ ,
Աղուորութիւնն անունիդ : Որքա՛ն աղուոր կ'ըլլայ դեռ
Երբ չեմ ըսած քեզի իսկ : Միմիայն ի՛մըս մընայ ,
Աղուորութիւնն անունիդ . . . :

ԱՆ ՊԻՏԻ ԳԱՅ

Լուսինն է հոն ծակծկող ծառերն անթիւ՝ պարտէզիս .
Ողողելով զանոնք հոն իր փայլին տակ այս գիշեր .
Մանիշակին կարծես ան պարպել կու տայ բաժակներ...
— Ինչո՞ւ կու լայ չես գիտեր մինակու թեան մէջ հոգիս...:

Պարտէզս երկինք մ'է կարծես նուազումին տակ լուսնի .
Կայծոռիկներ հարսնեւոր սատղի պաշտօն առեր են ,
Մանիշակի մէջ կ'իյնան , ծառերն՝ յանկարծ կ'ողողեն .
Ես կը սպասեմ մեղմ ձեռն լուսնի լոյսին տակ բարի :

Այսօր նըւէր պիտի տամ թագ մը իրեն լուսնակէն .
Պիտի ըսեմ ես բաներ , զոր ինքը գեռ չի գիտեր .
Երգեր , որոնք հոգիս են... : Ան պարելով պիտի գայ՝

Աստղեր առած ձեռքերուն , շուրթն իր կարմիր լուսնկայ ,
Ծառեր՝ հսկայ ձեռքերու նման պիտի ծափ զարնեն... :
Մանիշակի մէջ կ'իյնան կայծոռիկներ շափիւղայ :

ԶԻ ՄՕՏԵՆԱՐ ԱՆ ԻՆԾԻ

Երբ արտերու մէջ ծարաւ բարի՝ բուրեան անձրեւի ,
Յորեններու յանձնուիմ և գիրկն հաշիշ երազի ,
Ըզգամ ծարաւը ե՛ս ալ անձրեւներուն ժպիտի ,
Զի մօտենար Ան ինծի... :

Առտուն երբոր կախուին վար ծփուն շուքեր դռմանուկ ,
Ծովակին մէջ ծառերու , ծառերէն վար ծխող խունկ .
Ըզգամ կարօտն ստուերին , որ դէմքիս վրան երկարի .
Զի մօտենար Ան ինծի... :

Հովը քնքուշ , հովն անուշ , հովը անդիր մեղեդի ,
Իր մատներովը թաւիշ երբոր շոյէ ու անցնի
Ծառ ու ծաղիկ , գգուանքին համար հոգիս երբ այրի ,
Զի մօտենար Ան ինծի... :

Եւ արտերու դրացի մեծ ծառերու գազաթին ,
Իրիկունները հիւանդ , ցուրտ խաբոյկները վառին ,
Սիրոյ հրդեհն ալ սրտիս , ես քիչ մը գութ մուրալի ,
Զի մօտենար Ան ինծի... :

Երբոր զանգերը կանչեն քաղաքն ամբողջ աղօթքի,
Ես ուզէի միասին երթալ կանչին այդ բարի,
Կրկնել աղօթքն իր սիրած. երթն միասին ուզէի,
Ձի մօտենար Ան ինծի... :

Ձի մօտենար Ան ինծի, հս տակաւին ուզէի,
Երբոր ալիք առ ալիք հեռուն գիշերը բացուի,
— Ըլլար ճրագը տունիս —, կարօտն ունիմ ես լոյսի.
Ալ մօտենար Ան ինծի... :

ԵԿՈՒՐ...

Գիտեմ. գիտեմ ալ հոգիդ ուրիշներու ես տըւեր.
Բայց իմ հոգիս, զոր երբեմն արիւնեցիր նազանքով,
Տուն մը ունի արիւնէ ու ժպտէ այցըւած.
Սրտիս վէրքերը կու լան, եկո՛ւր սրբէ զղջումով :

Գիտեմ, անդո՛ւթ, ալ աչերդ ուրիշներու կը խնդան,
կուրծքդ, որուն ըստուերին կարծես մեծցած ըլլայի,
Կը բարախէ ուրիշի, — չըլլայ ընէ հովանի —,
Երգի աղան եկուր տես. հոգին որը է իր իշխան :

Օ՛, տենչանքդ այս իրիկուն աչքէս ծաղիկ կը քաղէ.
Եկո՛ւր, եկո՛ւր համբուրեմ մանիշակըդ այս գիշեր,
Դեռ կը սիրեմ հինէն շատ. եկո՛ւր, դաշտերն եմ ելեր,
Մինակ շուքիս հետ վախկոտ, եկուր քալենք քովէ քով...:

ԿԱՆԳՆՈՒՈՂ ՏՈՒՆԻՍ ԱՌՋԵԻ...

Այս իմ տունս է. կը կանգնեմ յիշատակի մը նըման,
եւ մանուկի պէս լալով, զայն այս օտար ավերուն.
Այս իմ տունս է, անիմաստ, հասակն կանգուն առ կանգուն,
Չափէ պիտի վիշտըս իմ, բայց ընելով անսահման...:

Նստիմ տունին այս, խորթ մայր, ես երբոր տակն ստուերին,
Այրի՜ դժոխք մը ինչպէս, կարօտն այրի մէջն աչքիս.
Պատուհաններն ըսպասող, վէրքեր բանան իմ սրտիս,
Պիտի ուզեմ ես փախչիլ, փախչիլ ինչպէս հրդեհէն:

Դըրան ամէն ճըռինչին պիտի հոգիս ճմլըրի...
Տունըս ահա, դաւաճան, այս հեռաւոր ավերուն.
Ճակատագիր, ո՞ր ժայռին, ազգն այս պիտի դեռ բախի...:

Ընտելութեան մը փոխան թշնամութիւն մը ահա,
Քեզի համար կը մեծնայ, ու կը բացուի սրտէս ներս:
Դիւզի հիւզիս փոխարէն, տուն չե՛մ կրնար, սիրել քեզ...:

Այս իմ տունս է կը կանգնեմ, զայն մանուկի պէս, լալով...:

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆՁՐԵՒ

Կ'անձրեւէ հանդարտ ,
Կէս գիշերէն վերջ
Ողորմութեան պէս .
Ու տանիքներէն , երբոր կ'անձրեւէ ,
Ջուրի մեղեդի՝
Կիրականութիւն զանգերուն նման .
Ու շունչը հողին՝
Ու խունկը հողին . . .
Պարուրանքն հիմա , պիտի տանի քեզ
Պալատներու հին
Կնդրուկին , իւզին . . . :

Հանդարտ կ'անձրեւէ ,
Յաւն ինչպէս սրտիդ
Խրճիթներու վրայ , որոնք ալ հիմա
Կ'իյնան երկունքի . . . :
Կ'անձրեւէ . . . զուրսը
Հովը բուռ առ բուռ
Կը ցանէ ուժգին՝
Անձրեւը բարակ
Ու խունկը հողին . . .

Ուշ գիշերէն վերջ
 Մեր ծառերուն մէջ ,
 Երբոր կ'անձրեւէ ,
 Հողի ընդերքէն , հրաշք յարութեան .
 Կապար անցեալի զոհերը վըսեմ
 Բարի՛ , կը ժպտին . . .
 Գիշեր էր այսպէս տերեւաթափի ,
 Երբ արձակուեցաւ մահուան աղաւնին
 Գիշատիչ , կատղած , մարդոց ձեռքերէն ,
 Ու խմեց արիւն , սրտի ակերէն
 Մեր սուրբ պապերուն :
 Աշնան մահափիւռ
 Այդ մե՛ծ գիշերին ,
 Մարդոց հետ դադան ,
 Աստուածն իսկ , ինչո՞ւ
 Խիղճն իրեն մեռցուց ,
 Մոռցած , ուրացած , Աստուածութիւնն իր . . . :

Տեսիլքն այս , — զարմա՛նք —
 Կը կապէ նորէն
 Զիս հրաշագործ հողերուն յըղի .

Ո՞ւր, հողերն ո՞ւր են,
Իմ պապերուս յաղթապանծ,
Ես թողը անոնց, ա՛հ, երթալ կ'ուզեմ
Հացի նոյն ճամբէն,
Հողերը ո՞ւր են... :

Հանդարտ՝ միաւար,
Ծառին մօտակայ,
Նըման աղջըկայ,
Ճակատը երկինք,
Մազերն հերարձակ,
Կ'անձրեւէ վըրան.
Կ'անձրեւէ ինք ալ մազերն հերարձակ.
Ու այսպէս՝ ծառեր իրենց ուսերէն
Անձրեւ մը երկա՛ր,
Հողի արդանդին,
Կէս գիշերէն վերջ... :
Երբոր կը տեղայ
— Բուրվառ ու ծնծղայ,
Ծառերէն ծափ - ծափ —
Աչունը կ'երթայ իր կիրակիին -

Բայց ո՞վ կը բերէ,
 Կէս գիշերէն վերջ երբոր կ'անձրեւէ
 Սա արթուն տղուն, այտերէն՝ սրտի
 Մըթին դաշտերուն,
 Ո՞վ պիտի բերէ, զերդ խաղաղութիւն,
 Կայծ մը արեւի...:

*
 * *

Ու դեռ կ'անձրեւէ...
 Խրճիթներն հիմա, գիտուններ ինչպէս,
 Գալիք օրերու երկունքով կ'ապրին.
 Տանիքներէն վար ջուրի մեղեդի.
 Օրհնուած անձրեւ՝ և որուն համար
 Պարտիզպանն ինկած ծունկերուն վրայ
 Հիւղէն կ'աղօթէ'...
 Ու ծառեր, ծառեր
 Իրենց մաղերէն,
 Իրենց ուսերէն,
 Կէս գիշերէն վերջ, հողի արգանդին
 Կ'անձրեւէն երկար...:

*
 * *

Թաց է սիրտս նորէն,
 Անձրեւեց հոն ալ...:

ԵԼԷ
 ԵԼԷ

ՍՊԱՍՈՒՄ

Յոգնած աչքեր կը գրկեն ճամբան ուրկէ պիտի գայ,
Մեսիան նոր պաշտումիս, ան իր վաղքէն շնչահեղձ.
Ես կը սպասեմ անհանդարտ, վայրկեանն որ քա՛ն կ'ուշանայ.
Մինչդեռ մութը կը նստի սրտիս վրայ մահամերձ... :

— Հիմա կու գայ, ան կու գայ, ան զիս բնաւ չի խաբեր—
Արշալոյսներ կը վառեմ այսպէս մտքիս մէջ տղայ.
Մօտէս կ'անցնին պերճ զոյգեր. էգն արուին առննթեր...
Ես կը սպասեմ կարօտով, բայց ան չի գար, կ'ուշանայ :

Օ՛, ուշացումն այս գիշեր կ'առնէ արցունք մը չորցած.
Փոթորկումի այս պահուն կը զգամ ես ինքըս խաբուած,
Ու ծաղիկներն յոյսերուս աշնան անձրեւ մը կ'ըմպեն :

Արշալոյսներ կը վառեմ—քիչ մ'ալ, քիչ մ'ալ, գուցէ գայ—,
Դիշերը շուտ կը հասնի, չըկայ աստղ իսկ, որ խնդայ.
Տուն կը գառնամ գլխահակ մեռելատէր ու մեռել... :

ՄԵԿՆՈՒՄԷՆ ՎԵՐՋ

«Գիշեր բարի, անուշ քուն...» կը հեռանա հեղանուշ
եւ կը մնամ ես դարձեալ, ամպածածուկ լուսնի տակ,
Բազուկներուն մէջ հովի, գլանիկիս հետ մինակ...:

Կ'երթաս, կ'երթա՛ս իմ աղւոր, դուն քու կակաշ չրթներուդ
Քանի մը աստղ իմ սրտի մշուշապատ երկինքէն,
եւ աչքերուդ նըւաղուն՝ կենդանի դին իմ գէմքին:

Քիչ մը առաջ իրար հետ, իրարու մէջ առանձին...
Դէմքիս վըրայ կ'որոնեմ մազերուդ շուքը հիմա.
Ձեռքերս աստղէն կ'այրին դեռ կուրծքիդ հրդեհ կապոյտին.
եւ կը կարդամ հազիւ հազ կաղանղի քարզըդ ահա.

եւ տողերու շարքին հետ կը զգամ շարժը մատներուդ.
Տըղու մը պէս քիչ առաջ զանոնք գութով գըգուեցի.
Ո՞ր անկիւնին մէջ ծածուկ—քանի մարդիկն են անգութ—,
եւ ի՞նչ ժըպիտ չրթներուդ, երբ գրեցիր սիրելի...:

«Գիշեր բարի՝ անուշ քուն...» եւ հեռացար հեղանուշ...:

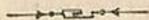
ՔՐՈՋՍ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կանթեղ՝ աչքերս
Ուր կը հալին
Ու չեն մեռնիր
Մահուան սեմին
Քեզմէ ինկած
Զոյգ արցունքներ
Վրան ձեռքիս...
Զոյգ արցունքներ
Փակ աչքերէդ
Իբրեւ հոգիդ
Զոյգ կայլակով
Թողուած ինծի
Քոյր իմ անգին :

Դաշտ մը հոգի՛ս ,
Հողակոյտով...
Վրան խոտեր
Արտասուքէս
Են բողբոջեր՝
Հոգիս դաշտն է
Վրան պատանք
Յիշատակին
Կերոններով
Ծառէ ի ծառ
Ու ջուրէ ջուր :

Հոգիս երկինք՝
Աստղիկ մը հոն
Փայլուն , դողդոջ .
Ան՝ պահապան
Հողակոյտիդ ,
Լոյսն անոր կաթ
Կը սանտրուի
Խոտերէն ցած :
Ու ես թռչուն
Մը դեղնորակ ,
Քընար աղար
Երգէն ինկած .
Կ'երգե՞ն մարդիկ
Ինչ որ եղան
Հողին առջեւ ,
Երբ կը յանձնեն
Հոն մաս մ'իրենց
Մարմինէն իսկ :

Հոգիս՝ բուրվա՛ռ ,
Հոգիս՝ ծնծղա՛յ ,
Հոգիս կանթեղ
Յիշատակիդ
Սուրբ խորանին :

ԾՈՎՈՒՆ ԱՌՋԵԻ...

(ՅԱՂՈՒՄԷՆ ՎԵՐՋ)

Գարուն գիշեր :
Ծովն է ,
Ինքզինքը ծածկելով ,
Օձապառլոյտ գիծ մը
Ձուրի՞ , լոյսի՞ , թէ փրփուրի՞
Կը բըռնէի
Վերի լուսնէն :
Աստղերը մինչ
Երբեմն մէկ , երբեմն խումբ ,
Կը խեղճէին
Խորշերուն խորն այդ մեծ արտին :

Անդին , լանջքին բըլուրներու ,
Տուները զերդ վառ կանթեղներ...
Հորիզոնն է , մութ կը մըխայ
Գոլորշիով .
Անհուն բուրվա՛ռ
Լեռը այդ մութ .
Հովիւ երգէն , ծովիւ է ծնծղայ ,
Ես նորընծայ մէկ արեղայ
Իմ պաշտումիս համար խորան
Յարգարելով այդ ամէնէն :

Ծովը է յուզուած նրման սրբախ... .

Կը հեւան լուռ , նաւերն անդին .

Ծովը իր հաղին մէջ տառապող

Իր բիւրաւոր բերաններէն... .

Ծովը է հիւանդ ,

Մարմինն անոր

Ծակ - ծակ , վէրքովը ալիքներու :

Հովը սրբինգ՝

Ծովը օրօրոց

Ծովը երգէն՝

Ծնծղայ՝ բարտին ,

Հազը ծովուն ,

Հեւքը մայրին ,

Լոյսը՝ արցունք

Այս բոլորին :

Ես՝ նորընծայ

Մէկ արեղայ ,

Յուզարկաւոր իմ սիրելւոյն :

Դազաղ մը կայ մէջն իմ հոգւոյն :

ԻՂՋԵՐ

Այս գիշեր կ'ուզեմ որ մազերուդ կալերուն ,
Ա՛հ , նորէն քու սիրոյդ արեւէն խանձըւած ,
Ես ըլլամ խենդ տղան , բոկոտըն , կուրծքը բաց ,
Մազերուդ կալերուն . . . :

Մանկական ըստուերներ լիճերու մէջ երբոր ,
Ես ըլլամ գերդ կարապ աչքերուդ մէջ կապոյտ .
Հո՛վ ըլլամ շրթներուդ՝ լիճերու մէջ երբոր
Մանկական ստուերներ . . . :

Եւ ձեռքերս ուսերուդ , կոյժն ինչպէս աղբիւրէ
Քու դարձիդ , աղբիւրի ճամբայէն մենք երթանք ,
Լեցընել սրտերը . յաւիտեան մենք երթանք
Իմ թեւերս ուսերուդ . . . :

Բայց նոյնիսկ չեմ գիտեր թէ ո՞ւր ես , դուն ո՞ւր ես .
Այլ եկո՛ւր , ալ եկո՛ւր իղձերս իմ կը մըսին .
Կայծն այգիդ նորէն բեր . բայց նոյնիսկ չեմ գիտեր
Թէ ո՞ւր ես , ա՛հ , ո՞ւր ես :

Կ'որոնեմ քայլերէդ ածուներ վարդաբոյր ,
Երբ կ'երթամ միամինակ ճամբայէն զոր գիտես ,
Խորհելով , թէ մոռնա՞լ , չը յիշե՞լ , չը խղճա՞լ ,
Ալ բնաւ , հիներուն . . . :

Արձագանգ եղիր դուն կանչերուս , իղձերուս ,
Ես ըլլամ խենթ աղան կալերուն մաղերուդ ,
Եւ կարապ՛ ջուրերուն այդ ծաւի աչքերուդ
Երգելով երգ մը նոր . . . :

ԳԻՏԷԻ ԹԷ

Դո՛ւն, — գիշերով՝ հովին հետ — որ արիւնիդ մագնիսով,
Տարիւր քու մօտըդ հոգիս, ըսպաննըւած քեզմէ իսկ.
Եկար — ինչո՞ւ — սենեակիս, լուսնակի ծուխ թեւերով.
Շուշաններուն մարմինիդ, չըմօտեցայ, բայց՝ լացի... :

Ժըպիտ, արցունք բաշխելով դիտեցի քեզ՝ լոյսի փունջ.
Դուն՝ բայց ճանչցա՞ր արդեօք զիս, փոխուած այնքա՛ն, անճանաչ՝
Դեղին, շունչէն օրերու, կը քած՝ ուսերս կեանքէն խոնջ.
Հոգիս դիակ ապրեցաւ բայց պատկերէդ մոմէ խաչ... :

Տարիներ վերջ ալ — զարմանք — կը մնաս թարմ տակաւին,
Իբրեւ անկէզ մօրենի: Թարթիչներուդ ստուերին
Աչքերդ՝ ծաղիկ անթառամ, անվերջակէտ ճանապարհ:

Կ'ըլլաս տխուր ու տարփում, ապագային պէս եկեո՛ր,
Թեւերը բաց՝ հոգիիս, երբոր կու գամ դիմաւոր... :
Գիտէի թէ՛ չըճանչցար խաչիդ զոհը կենդանի,

Որ տառապանքն իմ աճէր, քու փախուստիդ երդերով... :

ՀՍԿՈՒՄԻ ԳԻՇԵՐ

Խուռնկի թաւիչ էջերէն մտերմութիւնն ի՞նչ իրաւ,
Կ'ըլլայ մարդուն մահուան հետ հսկումի բիլ գիշերով...
Կոչնակին կանչն, հոգիիս մահուան կարօտը բացաւ.
Այսպէս ուղեր էի կ'ըրբ... ամբողջ ժպիտ՝ երգելով,

Մահուան ճամբորդ մը երբեք չէի տեսեր աշխարհէն...
Կ'իյնան բառեր սաղմոսէն, սերմ՝ խաւարի աբտերուն.
Թեւը խաչին՝ բաղկաբաց խորանի սեւ կտաւէն,
Ուր կը ժպտին դէմ առ դէմ մոմ ու սուրբեր, ամէնուն...:

Ու կարծեցի որ հրա՛չք. երազներէն մոզացած,
Քարացած՝ ոտքն օրերու, ես՝ մընացել հին տղան,
Քիչ մը դեղին, քիչ մը սուրբ, պատկերին դէմ, փոխասաց.
Բայց կարաւանն էր անցնող—ինչպէս օրերն այդ անցան—,

Եւ յիշատակը կ'ապրէր — օրերէն ի՞նչ կը մընայ...
Տարօրինակ, ա՛հ, ինչպէս կը բացուի սիրտըս լացի,
Կամարներու թակին տակ երբ ձայնիս շուքը կ'անցնի...:

Երթն ո՞վ չուզէր դամբանին հսկումի բիւ գիշերուան,
Եթէ գիտնայ որ երգով, այսպէս նորէն կը ծընի,
Մեռած կոկոնը կեանքին, քուկըդ՝ տրուած ուրիշի,

Պարպեց բաժական որ վըրադ իր թռնաւոր աչքերուն :

ԿԸ ԳՐԷ

«Հոգիս հիւզն էր հիւրընկալ որուն դուն հիւրը եղար ,
Ձմրան առտու մը երբոր շուրջս ամէն ինչ կը մըսէր .
Չըրիր ոչ ձե՛ւ , ոչ նազա՛նք , դուն չուզեցիր հրաւէր ,
Սէրէն հիւանդ ալ էիր երբ հիւղիս հիւրը եղար...» :

Ես ուզեցի ունենալ ևս քեզ երկա՛ր , յաւիտեան...
Հոգւոյս դանձերը որոնք ևս ճանչցընել չուզեցի
Եւ ոչ մէկուն այդ ձեւով , օր մը քեզի յանձնեցի .
Ինչո՞ւ յանկարծ հեռացար առանց երգի բաժանման :

Ո՞ւր ևս հիմա , որո՞ւ քով , կը մտածեմ քու վրադ ,
Յիշատակէդ զեփիւռներ՝ նոյնիսկ հոգիս կը փոթեն ,
Եւ կը կարծեմ որ աղւո՛ր , դուն զիս մոռցեր ևս արդէն :

Չեմ ընդունիր ոչ մէկ հիւր , կը գոհանամ պատկերէդ .
Արդ՝ ուշացած ճամբորդներ հիւղիս մօտէն աւերակ՝
Հիւղիս որ ալ կը մըսի , կու գան , կ'անցնին շարունակ...» :

Հոգիս հիւզն էր հիւրընկալ որուն դուն հիւրը եղար...» :

ԸԼԼԱՅԻ

Ես այսօր, երանի՛
Ըլլայի
Մօտիկը իր շիրմին ,

Համբոյր մը խառնուած
Արցունքի ,
Իր շիրմին փշրէի
Զերդ նըւէր կաղանդի...

Քաղէի այդ տեղէն
Յօղ հազած
Խոտի շեղփ մը միայն...

Մօտիկը իր շիրմին
Ըլլայի
Ու լայի , մի՛շտ լայի ,
Պատարագ ըլլայի

Իմ ձեռքերս, խաչի պէս
Բացած ես
Երգելո՛ւմ սառելի...

Անցորդներ ըսէին,
— Սա աղան, բազկաբաց,
Իր քրոջ իբրեւ խաչ,
Նըւէր է կաղանդի...

Կաղանդի իրիկուն,
Ես վրան շիրիմին
Երանի՛
Խնկաման ըլլայի :

ԿԱՂԱՆԴԻ ՆԱՄԱԿ

Գիտեմ աղւո՛ր, որ արդէն դուն ուրիշի եղար ալ :
Կաղանդի ուշ իրկունով, մինչ յիշատակըդ անուշ
Կը լեցընէ տունս ամբողջ, ես աղու պէս կ'ուզեմ լալ .
Ցամքած է ակն արցունքի, ափ ափ կրակ կոպերուս . . . :

Կը տառապիմ թէ ինչո՞ւ ես չեմ կրնար քեզ մոռնալ
Երբ ուրիշի ես արդէն, գոցւող փառքին պէս անդարձ,
Եւ ես կ'ուզեմ քեզ նորէն այս իրկուն դէմս ունենալ,
Փակել հաշիւն արիւնոտ, բայց բանալով զայն նորէն . . . :

Աչքերուս հետ, հեւքի պէս, տե՛ս, վայրկեանները կ'իյնան .
Կ'անցնի տարի մ'ալ այսպէս և կաղանդ է այս իրկուն .
Կը մտածեմ ես երկա՛ր, թէ քեզ չունիմ յաւիտեան .
Կը մնայ վէրքը խօսող, օրերու դոց փեղկերուն . . . :

Արդ՝ ի՞նչ ընեմ այն դափնին զոր հիւսեցիր օրերով
Շրթունքներուդ ըսպաննող վարդ ու մխիակ պարտէզէն . . .
Մ'ինակ, նստեր եմ հիմա հասակիդ լոյս արձանով,
Ես չեմ վառեր ոչ մէկ մոմ, ոչ սենեակի՛ս ոչ սրտի՛ս . . . :

Գիտե՛մ, ամէն մարդ եւ դո՛ւն իմ հեռաւոր պաշտելի,
Ըլլա՛յ չըքեղ կամ աղքատ տօնն իր ունի կաղանդի.
Իմ պապերուս պէս ահա ես կը տխրիմ աւելի
Քանի գիտեմ որ կ'անցնի, կեանքէս տարր մ'ալ կ'անցնի...:

Կը մտածեմ — ի՞նչ ըրի, ես ի՞նչ ունիմ, ի՞նչ չահեր.
Բախտի կապար ձեռքերով կ'ըզգամ կորուստըդ միայն.
Կ'ուզեմ ձիւնէ գիշերով — օ՛, հեթանոս ըղձանքներ —
Մազերուս և մազերուդ՝ որ վաղը մեզ չը ճանչնան...:

Գիտեմ աղւո՛ր որ արդէն դուն ուրիշի եղար ալ.
Կը տառապիմ թէ ինչո՞ւ ես չեմ կրնար քեզ մոռնալ,
Եւ տակաւին ես կ'ուզեմ քեզ այս իրկուն ունենալ,
Տեսնել՝ ամէն հաշուեփակ, յետոյ իրար չը ճանչնալ...:

Ը Ղ Ջ Ա Ն Ք

Առաքատները ծալլած արեւը նաւ է կարծես...

Արիւնող վերք կը մընայ, չունենալուս վիշտը քեզ.
Հիմա գիշեր է մանուկ, կ'ուզեմ գէթ հեղ մը, ինչպէ՛ս,
Առանց ցաւի, արցունքի, սիրել գիշերն իբրեւ լոյս...

Մութին մէջէն կը քալեմ, բայց, ինչպէ՛ս միշտ առանձին,
Գինովներու պէս ըմպած, աստուածներու բաժակէն...
Գայի՛ր, աղուո՛ր, աչերուդ ընէիր բառը արեւ,
Ու տառապանքն երազին մեռնէր տիրեւ առ տերեւ...

—Տարիներու ծալքէն վերջ դժուար է շուտ հաւատալ—
Հարցընէի ես ինձի, դուն՝ պատասխան կենդանի,
Ու չփոթած՝ մանկայ պէս, խինդէս լայի՛, ծափէի՛...

Դուն ժպտէիր քնքշօրէն, թէ կրնայիր մօր մը չափ.
Այսպէս իմաստը կեանքին, գոնէ վայրկեան մը ապրէր,
Մինչ լուռ, մարդոց պէս խորհող, սիրոյ շուշանը բացուէր,

Մեղքի այրում մը ինչպէ՛ս, ու փետտուէր չրթներէդ...

ՀՈԳԻՍ՝ ՍԻՐԵՑ ՔԵԶ ԱՅՆՔԱՆ...

Հոգիս՝ սիրեց քեզ այնքան, գուցէ իրմէ աւելի.
Դուռն ճանչցար այդ ի՞նչ չափով... յաճախ իբրեւ թշնամի
նեղգիւ երկուքդ ալ կ'ուզեմ. բայց գիտեմ լաւ չի մընար
Ոչ մէկ բաց դուռ հաճոյքի որ ընէ կեանքըս դալար...:

Ու կը սիրեմ քեզ նորէն, միշտ աւելի, առանձին.
Ու կ'ունենայ դուռ մը բաց, սիրտըս նըման այն որբին,
Իրիկուններ որ ունի, մտերմութիւնն իր ցաւին:
Ահա գարունն աչքերուս — նորէն կառչած այն խաչին

Նետուած քեզմէ օրերուս — արցունքներուս ծաղիկով.
Եւ կը կարծեմ որ յաճախ, ինծի համար ու ինձմով,
Կ'ըլլան աչերդ ալ յըղի... քեզ կ'որոնէ խարխափով,
Անդաստանին մէջ մութին, մտքիս արեւը բացուող...:

Կ'ըլլաս ծաղիկ նորաբաց, մեծ թիթեռնիկը սրտիս
Նորէն դողովն իր ծանօթ, իրարու դէմ, լուռ այսպէս.
— Սիրտը ինչե՛ր կը խօսի, զոր չըկրցաւ լեզուն դեռ —
Ծարաւ աչքն ալ ըղձանքիս, ինչպէս լուսին մը՝ կուլար :

Հոգիս՝ սիրեց քեզ այնքան որ գիշերներ մինչեւ լոյս,
Ուրուականիդ արձանով կ'ըլլայ տրտում ու հարուստ,
Տարիներ վերջ ալ հիմա... : Սիրտըս՝ միշտ քեզ ու ինքզինք
Խեղդել ուզեց, չի կրցաւ, ու չի կրնար ալ երբեք... :

ԶՈՒՆԷՐ ԸՆԿԵՐ, ԹՇՆԱՄԻ՛...

Կ'անցնի դադաղ մը պարման... կ'ըսեն, տղան է դեղին.
Աչուեններու պէս սառած քրտինքներով ան մեռաւ.
Կը հազար ան, կը հազար... ու կը դողար, թոքերուն
Աւերակին դէմ առ դէմ. ամէն հազ օր մը առաւ... :

Կ'անցնի դադաղն այդ տղուն, աշնան տերեւ մը ինկած.
Խոչոր ալիք մը մարդոց, լուռ՝ թախիծին հետ ընկեր...
Ո՛չ թշնամի, ո՛չ ընկեր, չուներ տղան չըմեռած...
Բանար աչքերը հիմա ու ժպտէր, քիչ մը ժպտէր... :

Հազար տերեւ առ տերեւ ու հարցընէր ամէնուն.
— Ինչո՞ւ կու գաք սա տղուն մեռնելէն վերջը միայն—.
Միշտ կարելի է բանալ, ափ մը հողով վէրք մը նոր :

Մակոյկն ահա դադաղին, մաշած մարմինը իրեն,
Կը փոխադրէ հանգիստին. որքա՛ն երազ վաղաչէջ
Առատ բողոք զսպուած, ու ինչ սէրեր միասին... :

Կ'անցնի դադաղ մը պարման... չուներ ընկե՛ր, թշնամի՛...:

ԱՂԲԻՒՐԻՆ ԱՌՁԵԻ...

Հովը տերև կը փետտէ դուռին վըրայ, աղբիւրէն .
Աստղեր իջած կը վառեն փրփուրներու կանթեղներ .
Ջուրերուն մէջ ալեծուփ հեւքն ըստուերիս տարուբեր .
Զիս աղօթքի կը բերէ հսկումի երգը ջուրին . . . :

Ինչո՞ւ եղայ խուսափող, ամբոխներէն, խնջոյքէն ,
Ո՞վ ըրաւ զիս այսպէս որբ, թափառական ու անտէր ,
Անցայ ճամբէն երբ կեանքին, ձեռքերուս մեծ շուշաններ ,
Սիրտըս լեցուն գըթութեամբ, թշնամիին, ընկերին . . . :

Հեռուն գիւղի ուսերուն խաղաղութիւնն է նստեր .
Մշակն հիմա հարսին հետ, ձեռքը անոր ծոցերուն ,
Կ'երազէ հունձքն ապառնի, գիշերն անուշ, կայերուն ,
Երբ նետ առ նետ իրարու, երգ կը նետեն ծղրիթներ . . . :

Մանուկի պէս կը ժպտի, ո՞վ, քաղցրութիւնը քունին ,
Խունկ կը ծըխէ գիւղին մէջ, խաղաղութեան ծեր ոգին .
Ես կը գիտեմ տակաւին տառապանքն իմ ըստուերին .
Ո՞վ կը բուժէ, ո՞վ կրնայ առանձնութեան վէրքը հին ,

Երբոր արցունք կը փետտէ անցնող ամէն մէկ վայրկեան :

ԻՐԻԿՆԱՅԻՆ

Այգիստաններէն հովերն իրիկուան ,
Կ'անցնին հպելով սաթ ողկոյզներուն .
Համբոյր ու զգուանք , տենդի հանգոյցէն ,
Կը ձգէ մաս մը՝ հովն իր մարմինէն :

Շուշանն այն խոշոր կարծես չըտեսան ,
Հալած ոսկիի , հովերն իրիկուան .
Այգիներէն ներս , ամպերու դաշտին ,
Մոմ ու կանթեղներ . իւզն իրենց կ'առնեն

Արիւնաթաթաւ խաչուած շուշանէն .
Որքա՛ն պատարագ բլրան գագաթին .
Հովերն ի՞նչ տխուր վինն՝ մահերգ կ'ընեն .
Շըղարշ առ շըղարշ խունկ՝ պարտէզներէն ,

Այս մե՛ծ մեռելին . . . լացն անձայն , առատ
Մայր այգիներուն , ոսկի՝ ագամանդ .
Կարծես որ տերեւ պիտի չըմնայ .
— Իրեն է արգէն , հողն ինչ որ կու տայ . . . :

ԱՂԲԻԻՐԻՆ ԱՌՋԵԻ...

Հովը տերև կը փետտէ դուռին վըրայ, աղբիւրէն.
Ասաղեր իջած կը վառեն փրփուրներու կանթեղներ.
Ջուրերուն մէջ ալեծուփ՝ հեւքն ըստուերիս տարուբեր.
Զիս աղօթքի կը բերէ հսկումի երգը ջուրին...:

Ինչո՞ւ եղայ խուսափող, ամբոխներէն, խնջոյքէն,
Ո՞վ ըրաւ զիս այսպէս որբ, թափառական ու անտէր,
Անցայ ճամբէն երբ կհանքին, ձեռքերուս մեծ շուշաններ,
Սիրտըս լեցուն գըթութեամբ, թշնամիին, ընկերին...:

Հեռուն գիւղի ուսերուն խաղաղութիւնն է նստեր.
Մշակն հիմա հարսին հետ, ձեռքը անոր ծոցերուն,
Կ'երազէ հունձքն ապառնի, գիշերն անուշ, կայերուն,
Երբ նետ առ նետ իրարու, երգ կը նետեն ծղրիթներ...:

Մանուկի պէս կը ժպտի, ո՞վ, քաղցրութիւնը քունին,
Խունկ կը ծըխէ գիւղին մէջ, խաղաղութեան ծեր ոգին.
Ես կը գիտեմ տակաւին տառապանքն իմ ըստուերին.
Ո՞վ կը բուժէ, ո՞վ կրնայ առանձնութեան վէրքը հին,

Երբոր արցունք կը փետտէ անցնող ամէն մէկ վայրկեան:

ԻՐԻԿՆԱՅԻՆ

Այգեատաններէն հովերն իրիկուան ,
Կ'անցնին հպելով սաթ ողկոյզներուն .
Համբոյր ու զգուանք , տենդի հանգոյցէն ,
Կը ձգէ մաս մը՝ հովն իր մարմինէն :

Շուշանն այն խոշոր կարծես չըտեսան ,
Հալած ոսկիի , հովերն իրիկուան .
Այգիներէն ներս , ամպերու դաշտին ,
Մոմ ու կանթեղներ . իւղն իրենց կ'առնեն

Արիւնաթաթաւ խաչուած շուշանէն .
Որքա՛ն պատարագ բլրան գագաթին .
Հովերն ի՞նչ տխուր վինն՝ մահերգ կ'ընեն .
Շըզարշ առ չըզարշ խունկ՝ պարտէզներէն ,

Այս մե՛ծ մեռելին . . . լացն անձայն , առատ
Մայր այգիներուն , ոսկի՛ ադամանդ .
Կարծես որ տերեւ պիտի չըմնայ .
— Իրեն է արդէն , հողն ինչ որ կու տայ . . . :

Մեծ վեղարներով ծառեր կ'աղօթեն ,
Ու հիւղեր՝ ծունկի , կ'աղօթեն ինչպէ՛ս .
Իբր յուղարկաւոր թափօրն այս կարծես .
Հորիզոնն հրդեհ , կուրծքը բաց շիրիմ . . .

Գիշերն ալ սպունգ , լոյսի աչքերով .
Ու խաղաղութիւն , լուսինը միայն
Կը մընայ լացող , խոշոր խնկաման . . .

Ըղձանքըս գինով — ի՞նչ տարօրինակ —
Լուսնի գինիէն . արծաթ լոյսին տակ ,
Սրտիս ծաղիկն ալ , ա՛հ , ճերմակ , ճերմակ ,

— Ի՞նչ է այս Աստուած — կ'ուզէ որ ըլլայ
Արեւի նման որ մեռաւ հիմա .
Լայ ինքն իր վրայ ուրիշի աչքով :

ՇՈՒՆԸ

Ճամբուեն վրրայ նետեց քեզ պատկերին հետ—ո՞վ—խըղճին,
Ձէիր կրնար երբ քալել. լացի՛ր, լացի՛ր մինչև լոյս.
Գութին տամուկ ձեռքն յետոյ, տարաւ գիւղի մը տունին.
Մահն է հպարտ քեզի դէմ, շնորհած կեանքին համար իսկ...:

Յարութենէդ վերջ երբեք, գիտցա՞ր մարդիկը չափել...
Փորձառութեան դպրոցէն և օրերէն ուսուցիչ,
Բաժդ էր, առիր, հօտերուն ըլլալ պաշտպան, ուղեցոյց...:

Ոչխարներու հետ երբոր, դունչըդ լուսնին, —մեծ կանթեղ
Ծեր կաղնիի գմբեթին—ժպտուն մարմինը մահուան
Դանդաջումով շուրջդ էր միշտ, նայեցար դուն պալչահար,
Ապակիին բիւ երկնի, անուշ էր կեանքը որքա՛ն...:

Փաթթած կտաւը մետաքս յարզըւած քու օրերուն,
Օր մըն ալ ծեր ու վատոյժ—կ'արժէ՞ր ժպիտը կեանքին—
Մըտածեցիր դուն նորէն, դունչդ հովերուն, աստղերուն,

Ու զարմացար Աստուծոյ տարօրինակ դործերուն .
Բարձրացուցիր զինք այսպէս... մահն որ երբեմն ըստուերդ էր
Հիմա կապարճն էր բացած իր փախուստի նետերուն .
Սիրտըդ ճամբու մը նման իր ետեւէն կ'երկարէր... :

Նըստած՝ հազիւ դունչըդ վեր , իրիկուններ բակին , հէգ ,
Իբրեւ գանգատ , պաղատանք , հիմա պոռոսս , պիտի լաս .
Ինչե՞ր պիտի ըսէիր , թէ խօսիլ ալ գիտնայիր... :

ԱՊՐԻԼԻ ԳԱՂՁ ԳԻՇԵՐՈՎ...

ԱՆՈՆՑ, ԵՐԱՋԻ ՄԸ ՍԻՐՈՅՆ ԱՆՄԱՀԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ...

Ես ձեզ լալով կը յիշեմ, ապրիլի գաղջ գիշերով.
Ու ձեզ կեանքի կը բերեմ, ծաղիկներուն հետ նորէն.
Ինչպէս ապրիլն էր տժգոյն մահուան խոշոր ծաղիկով,
Երբ տարիքներ գեղեցիկ իրենց աղուոր երազին

Կերտեցին տունը չքեղ, յաղթելով մահն իսկ այսպէս:
Ապրիլի գաղջ գիշերով, և կը յիշեմ ձեզ ինչպէ՛ս,
Ու հաւատքի ջուրերուն կը յանձնեմ նաւն հոգիիս,
Որ զիս տանի կըռիւին, ուր յաղթական, ձեզի պէս

Ըլլամ մահուան դէմ հռժկու. մարդիկ կարծեն թէ գինով
Փոթորիկներ փշրեցին հսկայ երազը մերին.
Մահը իր դէմքը տգե՛ղ, ընէ նորէն ծիծաղով...:

Բայց արեւներ ձեռքի մէջ, կ'երթայ գարնան զատիկին,
Ահա սերունդ մը ամբողջ, ահա՛, լալու տեղ խինդով,
Ու կ'ըսպասէ որ զանգերն յարութեան տօնն աւետեն...:

Ապրիլի գաղջ գիշերով, և ձեզ գութով պատանքեմ...:

ՔԻՉ ՄԸ ԴԱԴԱՐ

Քիչ մը դադար , շահեցայ կէսը կեանքի ուղիին ,
Իմ գանձերսւս վատնումով... : Կորուստներէն վերջ ամէն ,
Մահը այնքա՛ն կ'աղւորնար , կ'ուզեմ ըլլալ ի՛րը ես :
Պայքարներէն , միմիայն եղաւ հիւժուամը կամօքիս... :

Քիչ մը դադար... : Դեռ ես լա՞մ , ո՞ր իղձերուս մահացած :
Սիրտըս օր մը սպաննեց զաւակներն իր խենթեցած .
Մեռա՛ն , մանուկ , պատանի , չեղաւ ձեռք մը քահանայ ,
Այժ մը հողով ու խաչով , մէկը չեղաւ որ գթայ... :

Բայց ես այնքա՛ն պիտի լամ , նոյիսկ մինչեւ որ մեռնի ,
Անմեղութեամբ աննման , դեղեցիկն ալ արցունքի ,
Ու մընամ ես ճամբու մէջ իբրեւ արձան կենդանի ,
Եւ աչըւններս պատմեն անգիր հէքեաթը կեանքին ,

Որ չըբախէն ինձմէ վերջ բոլոր աղաքը գալիք,
Երազներու, սէրերու, կախարդ դոնները երբեք.
Մահը կու գայ սրտերու, սէրը՝ իրեն առաջնորդ :

Դեռ, թող կարդան աչքերէս իմաստութիւն մը լըռած,
— Թէ ապագան ու անցեալ, մէկն ըղձալի, միւսն մեռած,
Գեղեցիկներ են երկու... քիչ մը, կ'ուզեմ, ալ ըլլայ

Ժամանակին ալ դադար...: Շահեցայ կէսն ուղիին... :

ՄՈՌԱՑՈՒՄ

Սէ՛ր, երբեմնի թագունի, քեզ վերջին ձօնս է անա.
'Իսկն ծագեցար օր մ'յանկարծ ամբողջ մարմնովըդ հսկայ.
Որքան աղուօր եղար նախ, փայլեցար զերդ չափիւղայ,
Եւ ուղեցի քեզ ճանչնալ—ի՞նչ ես ով սէր—չը գիտցայ:

Եւ ձեւ առիւր դուն շուտով և դոյն տըւի քեզի ես.
'Իսկն բազուկներըդ բացիր այնքան երկա՛ր. այնքան բաց,
—Աշխարհը քուկդ էր կարծես—եղար հրդեհ մը անսանձ
Որ իբրեւ ջուր արիւնս իմ բոցէ լեզուովըդ լափես:

'Իսկն ըրիր շուրջըս ամբողջ, միշտ տառապանք, միշտ մշուշ,
Ու ճաճանչներդ երկնամերձ, երակներուս, ջիղերուս
Հետ ըրիր որ չափ առ չափ մարմինս ի վեր գալարուին:

Միտքըս կռիւ ու ժըխոր՝ յաճախ աչքերս հասունցան.
Նոյն իսկ խաչիդ բարձրացայ նոր յիսուսի մը նման.
Ըստուերի պէս քովս ես արդ, բայց քեզ մոռցեր եմ կարծես:

ՀԻՒԱՆԴԻ ՏՂՈՒ ՄԸ ՀԱՄԱՐ

Հիւանդ տղու մը համար պիտի գրեմ լալու տեղ.
Իր նորաբաց տարիքին, եկած է մահը իրեն.
Դէմքին ծիծաղ ու թախիծ, Աստուած, այնքան է տգեղ,
Որ այդ տղան կը դողայ տերեւներուն պէս աշնան... :

Այս վաղաժամ դալուստին համար նորէն կը վառեմ,
Մոռցըւած ջահն հաւատքի. հիւանդ տղու մը համար
Ես դէպի վեր, Աստուծոյ, տեսէք ինչպէ՛ս կ'երկարեմ
Սիրաս իմ բազուկ մը իբրեւ, որ այդ տղան չը մեռնի... :

Բիչ մը յետոյ երբ ըզգայ հեռացող քայլը մահուան,
Պիտի նորէն այդ տղան, կարօտով քիչ մը ուժգին,
Փարի կեանքին ու պաշտէ, չըգիտնալով թէ, սէրէն

Եղաւ ծնունդը մահուան... : Հիմա մահուան դէմ առ դէմ,
Կը փրչէ կեանքն ամէն դուրս, կ'ըսէ, ըստուերն ես մահուան...
Տղուն համար, այս գիշեր քիչ մը պիտի աղօթեմ,

Որ չը մեռնի այդ տղան, հիմա, բողբոջ տարիքին... :

ՀԱՇՈՒԵՅԱՐԴԱՐ

Կե՛անք, երկարէ ձեռքդ ինծի ես պարտըւած եմ արդէն,
Պայքարներէն վերջ բոլոր: Քեզմէ հպարտ եմ նորէն,
Քանի կրնամ ես ըլլալ թշնամիիս իսկ ընկեր,
Կանգնիլ իր դէմ, հարցընել—դուն զիս ինչպէ՞ս ես շահեր...:

—Օտարութիւնն ունէիր քեզի նեցուկ ու նոր զէնք.
Անգութ, քեզի հափ ըլլալ չէի կրնար ես երբեք.
Սպառնալիքդ էր անեղ, թէ միայն հեղ մը կու գաս,
Երազներու պէս աղւոր ու փառքերու պէս անհաս...:

Կը մտածեմ, թէ կ'արժէ՞ր նոյնիսկ այնքան յամառիլ.
Ես որքան խենթ եղայ կե՛անք, երջանկութեան մը համար,
Եւ կարծեցի որ կրնամ պայքարներով զայն շահիլ:

Կե՛անք, երկարէ ձեռքդ ինծի ես յաղթըւած եմ արդէն.
Յոգնութիւն չէ ասիկա, այլ՝ ես ինձմէ զատ ուրիշ
Ալ, թշնամի չեմ ուզեր ու կը սպասեմ որ նորէն

Մէկն հարցընէ պարտըւած դուն զիս ինչպէ՞ս շահեցար...:

ԿԸ ԿԱՐԾԷԻ...

Կը կարծէի թէ ալ դուն, երջանկութիւն իմ աղւոր,
Պիտի երբեք չըզայիր. բայց մութին հետ այս գիշեր,
Եկար ինծի ու նորէն հոգիս... ա՛հ, խենթ իմ հոգիս
Մոռցած ընկե՛ր, թշնամի՛ թեւերուն մէջ կ'առնէ քեզ :

Շնորհակալ եմ քեզի այցիդ համար, սիրելիս,
Միմիայն դուն կրնայիր լուսավառել մութ հոգիս,
Ու սեղանիս, կորսւած եղբայրութեանը նորէն
Յանձնէիր զիս. բայց ինչո՞ւ պզտիկ աղւորըս անգին,

Երբոր կու գաս, աչքերուս կը հալի աստղ մը ինչպէս,
Արցունքի ցաւ մը ծանօթ, ու կը կարծեմ որ արդէն,
Այսպէս ռեժիմ քեզ գրկած, պիտի մեռնիմ հիմա ես,

Դուրսը աստղին դէմ ժպտող դեղին ծաղիկ մը ձեռքիս,
Չայն ինծի հետ տանելու, սիրած պզտիկ իր աստղին.
Ձեռքիս ծաղիկ մը թախծոտ, ուրիշ ոչինչ կ'ուզեմ ես...:

Մահուան դրան դէմ յանկարծ, ծաղիկը աստղ մը դառնար...:

ՍՊԱՍՈՒՄ

Ինչ որ մընաց սէրէն ինծի զայն ամէնուն կուտամ ահա .
Բայց միգամած կատարներուն, կը մտածեմ ինչպէ՞ս հասայ .
Ըմբոստութեան մը խելագար, ու հակառակ մրրիկներուն ,
Առագաստներ մտածումի զիս բարձունքին ինչպէ՞ս տարին :

Ահա՛, ահա՛ կը գնեմ ես նժարին մէջ կորուստ ու շահ ,
Քանի արդէն մարմինս ի վեր կը ծիծաղի մահը ագահ .
Կորուստներուն ես չեմ տխրիր . երջանկութեան մը փոխարէն,
Պէ՞տք էր այսքան տարի ու օր մոխիր ընել , անգութօրէն ,

Ու շահ առնել ափիդ, քիչ մը ծաղիկ, մարդոց ընծայելու...
Կը մտածեմ այսպէ՞ս կու գայ կեանքն ամէնուն, այսպէ՞ս միայն
Ու կը մեռնի սէրը օր մը, ծաղիկին տակ արցունքներու :

Բայց կը յուսամ որ դեռ օր մը կրնայ հասնիլ , կատարներուն
Իմ մշուշոտ, աստուածածին քիչ մը արեւ , քիչ մը միայն .
Ու ես կրնամ դեռ բըռննկել սիրտ մը նորէն ու պաշտել զայն :

Ես կ'ըսպասեմ մշուշին մէջ տեսիլքներու և հրաշքի... :

ԲՈՑԵՐՈՒ ՄԷՋ ԵՍ ԳՐԵՑԻ...

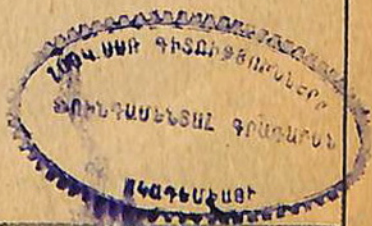
Ափերուս մէջ, հունձքը ահա... ես, կատաղի ձմեռներէն,
Որոնք կու գան, չեմ վախնար ալ. դիշերներուն անասող ու մուծ
Պիտի բռնեմ երկինքն ի վեր, իբրեւ փարոս... երբոր ուղին
Ապագայի, սէրէն դառնայ անել՝ դաժան, զայն իբրեւ գութ

Սրտիս համար, ու առաջնորդ մը ջահակիր ընեմ պիտի,
Ու չը կենամ որ քիչ մը շուտ հասնիմ, հեռուն՝ հորիզոնին,
Ու բռնկեմ. սրտերն ամէն, ճիրաններէն տառապանքի
Ազատին թող. ու ըլլայ ծափ աղւորներուն ու տգեղին

Սրտերուն մէջ: Տարիներու մեծ մանգաղով հնձեցի ես
Հունձքը իմին: Ան՝ հովերէն այնքան սարսուռ ու այնքան տենդ
Ունի վրան որ կը դողայ նոյնիսկ հիմա մատներուս մէջ.

Կեանքի եկող մանկան նման ան աչքերուս ալ կը նայի,
Դեռ՝ իմ գութիս տակ կարծես թէ հիմա պիտի հունձքը խնդայ,
Ու չրթներէն պիտի կախուի կապոյտ հրդեհը անցեալի,

Որուն յստակ բոցերուն մէջ պարման կեանքըս ես գրեցի...

ԳԱՄ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0319168

713

ԳԻՆ 50 ՖՐԱՆԿ

Հարց

BEDROS PAYASLIAN

B. P. 133

ALEP (Syrie)